

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

In Q. Cæcilium oratio quæ divinatio dicitur

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS

IN

Q. CAECILIUM

ORATIO,

De Accusatore in C. Verrem constituendo: quæ DIVINATIO dicitur.

ORATIO QUARTA.

SYNOPSIS.

Quæstio, Utrum Cicero eligendus sit in accusatorem, ut C. Cornelium Verrem reputandarum rerum accuset, an vero Q. Caecilius Niger, quædam Verri Quæstor. Accusationis candidati. Cicero & Caecilius. Prætor M. Glabrio. Adscensores multi lecti sumi viri. Acta in foro anno Ciceronis 37. urbis 683. eo successu atque eventu, ut accusandi manus Ciceroni delatum fuerit.

SI quis vestrum, iudices, aut eorum, qui ad sunt, forte miratur, me, qui tot annos in causis, iudiciisque publicis ita sim versatus, ut defenderim multos, læsorem neminem, subito nunc mutata voluntate ad accusandum descendere; is, si mei consilii causam, rationemque cognoverit, unâ & id, quod facio, probabit, & in hac causa profectò neminem præponendum esse mihi actorem putabit. Cum quæstor in Sicilia fuisset, iudices; itaque ex ea provincia decessissem, ut Siculis omnibus iucundam, diuturnamque memoriam quaestura nominisq; mei relinquere: factum est, ut cum summum in veteribus patronis multis, tum nonnullum etiam in me præsidium suis fortunis constitutum esse arbitrarentur. Qui nunc populati atque vexati cuncti ad me publicè sæpe venerunt, ut suarum fortunarum omnium causam, defensionemque susciperem: me sæpe esse pollicitum, sæpe ostendisse dicebant, si quod tempus accidisset, quo tempore aliqui à me requirerent: *commodum eorum me non deservurum*. venisse tempus agebant, non iam ut commoda sua, sed ut vitam, salutemque totius provincie defenderem: sese jam ne deos quidem in suis urbibus, ad quos confugerent, habere: quod eorum simulacra sanctissima C. Verres ex delubris religiosissimis sustulisset. quas res luxuries in flagitiis; crudelitas in suppliciis; avaritia in rapinis; superbia in contumeliis efficere potuisset; eas omnes sese hoc uno prætor per triennium pertulisse: rogare, & orare, ne illos supplices aspernaret, quos, me incolumi, nemini supplices esse oporteret. Tuli graviter, & acerbè, iudices, in eum me locum adductum, ut aut eos homines spes falleret, qui opem à me, atque auxilium petissent: aut ego, qui me ad defendendos homines ab ineunte adolescentia dedissem, tempore, atque officio coactus ad accusandum traducerer. Dicebam, habere eos actorem Q. Caecilium, qui præsertim quæstor in eadem provincia post me quæstorem fuisset. Quo ego adjumento sperabam hanc à me mo-

lestiam posse dimoveri: id mihi erat adversarium maxime: nam illi multo mihi hoc facilius remisissent, si istum non nossent, aut si iste apud eos quæstor non fuisset. Adductus sum, iudices, officio, fide, misericordia, multorum bonorum exemplo, veteri consuetudine, institutoque majorum, ut onus hoc laboris, atque officii, non ex meo, sed ex meorum necessariorum tempore, mihi suscipiendum putarem. Quo in negotio tamen illa me res, iudices, consolatur, quòd hæc, quæ videtur esse accusatio mea, non potius accusatio, quam defensus est existimanda. defendo enim multos mortales, multas civitates, provinciam Siciliam totam. Quam obrem, si mihi unus est accusandus, propemodum manere in instituto meo video, & non omnino à defendendis hominibus, sublevandisque discedere. Quòd si hanc causam tam idoneam, tam illustrem, tam gravem non haberem: si aut hoc à me Siculi non petissent, aut mihi cum Siculis causa tantæ necessitudinis non intercederet: & hoc, quod facio, me *reip. causa* facere profiterer, ut homo singulari cupiditate, audacia, scelere præditus, ejus furta atque flagitia non in Sicilia solum, sed in Achaja, Asia, Cilicia, Pamphilia, Romæ denique ante oculos omnium maxima, turpissimaque nossemus, me agente in iudicium vocaretur: quis tandem esset, qui meum factum aut consilium posset reprehendere? Quid est, pro deum, hominumque fidem, in quo ego reip. plus hoc tempore prodesse possim? Quid est, quod aut populo Rom. gratius esse debeat, aut sociis, exterisque nationibus optatius esse possit, aut salutem, fortunisque omnium magis accommodatum sit? Populata, vexata, funditus eversa provincie: socii, stipendiarumque populi R. afflicti, miseri, jam non salutis spem, sed exitus solatium quaerunt. Qui iudicia manere apud ordinem senatorium volunt, queruntur accusatores se idoneos non habere. qui accusare possunt, iudiciorum severitatem desiderant. Populus R. in terea, tametsi multis incommodis, difficultatibusque affectus est, tamen nihil æquè in rep. atque illam veterem iudiciorum vim, gravitatemque requirit. Iudiciorum desiderio tribunitia potestas

1. Ad accusandum descendere. Sic Pal. pr. verum secundo adess illud Alconianum, descendimus.
2. Eas res omnes sese. Lambinus, eas res omnes sese: sed nolentibus mis. & eidd. vet.
3. Io. non me locum adductum. Editi quidem vetustè adducis quomo-

do libris suis invecit Lambinus. sed alterum restat in duobus Pall. quos ferè consulit.

4. Qui opem à me atque auxilium petissent. Ita vetustior editio, ita ambo Pall. &c. Sunt tamen qui retinent. & auxilium respiciunt.

estitas efflagitata est: iudiciorum levitate ordo quoque alius ad res iudicandas postulatur: iudicium culpa, atque dedecore etiam *confortium nomen*, quod asperius antea populo videri solebat, id non postitur: id iam populare, atque plausibile factum est. In hac libidine hominum nocentissimorum, in populi Rom. quotidiana querimonia, iudiciorum infamia, totius ordinis offensione, cum hoc unum histor incommodis remedium esse arbi trarer, ut homines idonei, atque integris causam reip. legumque susciperent: fateor, me, salutis omnium causa, ad eam partem accessisse reipub. sublevandae, quae maximè laboraret. Nunc, quoniam, quibus rebus adductus ad causam accesserim, demonstravi, dicendum necessarium est de contentione nostrae, ut in constituendo accusatore, et quid sequi possitis, habeatis. Ego sic intelligo, iudices: cum de pecuniis repetundis nomen cuiuspiam deferatur, si certamen inter aliquos sit, cui potissimum delatio datur, hae duo in primis spectari oportere: quem maximè velint actorem esse. ii, quibus factae esse dicantur iniuriae: et quem minimè velit is, qui eas iniurias fecisse arguatur.

ii. In hac causa, iudices, tamen si utrumque esse arbitror perspicuum, tamen de utroque dicam, & de eo prius, quod apud vos plurimum debet valere, hoc est, de voluntate eorum, quibus iniuriae factae sunt: quorum causa iudicium de pecuniis repetundis est constitutum: Siciliam provinciam, C. Verres per triennium: et depopulatus esse, Siculorum civitates vastasse, domos exinanisse, fana spoliata dicitur. Adfunt, queruntur Siculi universi: ad meam fidem, quam habent spectant jam, & diu cognitam, confugiunt: auxilium sibi per me à vobis, atque à populi R. legibus petunt: me defensorem calamitatum suarum, me ultorem iniuriarum, me cognitorem juris sui, me actorem causae totius esse voluerunt. Utrum Q. Cæcili, hoc dices, me non Siculorum rogatu ad causam accedere: an optimorum, fidelissimorumque, sociorum voluntatem apud nos gravem esse non oportere? Sed id audebis dicere, quod C. Verres, cui te inimicum esse simulas, maximè existimari vult, Siculos hoc à me non petisse: primum causam inimici tui sublevabis, de quo non praedictum, sed planè iudicium jam factum putatur, quod ita petere vult, Siculos omnes actorem suae causae contra illius iniurias quæsisse. Hoc si tu inimicus ejus factum negabis, quod ipse, cui maximè hae res obstat, negare non audeat: videro, ne nimium familiariter inimicitias exercere videare. Deinde sunt testes, viri clarissimi nostrae civitatis, quos omnes à me nominari non est necesse: eos, qui adfunt, appellabo: quos, si mentirer, testis esse impudentia meo minimè vellem. Scit is, qui est in consilio, C. Marcellus: scit is, quem adesse video, Cn. Lentulus Marcellinus: quorum fide, atque praesidio Siculi maximè nituntur, quod omnino: Marcellorum nomine tota illa provincia adjuncta est. Hi sciant, hoc non modo à me petum esse, sed ita saepe, & ita vehementer esse petum ut aut causa mihi suscipienda fuerit, aut officium necessitudinis repudiandum. Sed quid ego his testibus utor, quasi res dubia, aut obscura sit? Adfunt homines ex tota provincia nobilissimi qui praesentes vos orant, atque obsecrant, iudices, ut in actore causae suae deligendo vestrum iudicium ab suo iudicio ne discrepet. Omnium civitatum totius Siciliae legationes adfunt, praeter duas civitates: quarum duarum, si adessent, duo crimina vel maxima minuerentur, quae cum his civi-

tatibus C. Verri communicata sunt. At enim cur à me potissimum hoc praesidium petiverunt? Si esset dubium, petissent à me praesidium, necne, dicerem, cur petissent. Nunc vero, cum id ita perspicuum sit, ut oculis iudicare possim: nescio cur hoc mihi detrimento esse debeat, si id mihi obiciatur, me potissimum esse delectum. Verum id mihi non sumo, iudices, & hoc non modo in oratione mea non pono, sed ne in opinione quidem cuiusquam relinquo, me omnibus patronis esse praeposurum. Non ita est: sed uniuscuiusque temporis, valetudinis, facultatis ad agendum, ducta ratio est. Mea fuit semper haec in hac re voluntas, & sententia, quemvis ut hoc mallem deis, qui essent idonei, suscipere, quam me: me ut malem, quam neminem. Reliquum est jam, ut illud quaeramus, cum hoc constet, Siculos à me petisse, ecquid hanc rem apud vos, animosque vestros valeat oportere: ecquid auctoritatis apud vos in suo iure repetendo socii populi Rom. supplices vestri, habere debeant. De quo quid ego plura commemorem? quasi verò dubium sit, quin tota lex de pecuniis repetundis, sociorum causa constituta sit. Nam civibus cum sunt erepta pecunia, civiliter, ferè actione, & privato iure repetuntur. Haec lex, socialis est: hoc jus, nationum exterarum est: hanc habent arcem minus aliquanto nunc quidem muniam, quam antea: verum tamen, si qua reliqua spes est, quae sociorum animos consolari possit, ea tota in hac lege posita est: cuius legis non modo à populo R. sed etiam ab ultimis nationibus jam pridem severi custodes requiruntur. Quis igitur est, qui in neget oportere eorum arbitrata lege agi, quorum causa lex sit constituta? Sicilia tota, si una voce loqueretur, hoc diceret: QVOD AVRI, QVOD ARGENTI, quod ornamentorum in meis urbibus, sedibus, delubris fuit: quod in unaquaque re beneficio 7 senari, populique R. juris habui, id mihi tu, C. Verres, eripuisti, atque abstulisti: quo nomine abs te septentium milies ex lege repeto. Si universa, ut dixi, provincia loqui posset, hac voce uteretur, quoniam id non poterat, harum rerum actorem quem idoneum esse arbitrata est, ipsa delegit. In huiusmodi re quisquam tam impudens reperietur, qui ad alienam causam, in vitis iis, quorum negotium est, accedere, aut aspirare audeat? Si tibi, Q. Cæcili, hoc Siculi dicerent: TE NON NOVIMUS: nescimus qui sis: numquam te antea vidimus: sine nos per eum nostras fortunas defendere, cuius fides est nobis cognita: nonne id dicerent, quod cuivis probare deberent? nunc hoc dicunt: utrumque se nosse: alterum se cupere defensorem esse fortunarum suarum, alterum planè nolle. Cur non sint, etiam si taceant, satis divini, verum non tacent, tamen his in vitissimis te offeres? tamen in aliena causa loquerere? tamen eos defendes, qui se ab omnibus desertos potius, quam abs te defensos esse malunt? tamen his operam tuam pollicebere, qui te neque velle sua causa, nec, si cupias, posse arbitrantur? Cur eorum spem exiguum reliquarum fortunarum, quam habent in legis, & iudicii severitate positam, vi extorquere conaris? cur te interponis, in vitissimis his, quibus maximè lex consultum esse vult? cur de quibus in provincia non opinor ei meritis eos nunc planè fortunis omnibus conaris evertere? cur his non modo persequendi juris sui, sed etiam deplorandae calamitatis admissi potestatem? Nam, te actore, quem eorum affuturum putas, quos intelligis, non ut per te, alium, sed 9 ut per aliquem,

1. Quid sequi possit. Sic idem rursus libri, vulgata, quid.
2. Et quem minimè velit is, qui eas. Lambinus indicavit miss. suos habere maximè velit. sed tamen altera scriptura visitor in Pall. &c.
3. Depopulatus esse, Siculorum, etc. Pall. & editiones primae depopulatum esse, an fuit? depopulatum esse.
4. Praesidio Siculi maximè nituntur. Pall. Cujac. edd. veter. nituntur, & videntur roborandum.
5. Marcellorum nomine tota illa prov. adjuncta est. Gulielmus alitque

tentant, addita est; ego mallem clienta est.

6. Sedibus, delubris suis. Sic mss. nostri & edici omnes praeter Lambinum, qui suis erant, quod ita videretur legis Alconius.

7. Senas populi Rom. Nostri Senatus, sed alterum laudat Charitius.

8. His omnes taceant, satis divini. Horomanus taceant expressit secutus fidem librorum suorum; sed Alconius alterum agnovit.

9. Ut per aliquem se ipsum. Cujacii codex, ut per alium aliquem; recepitque Lambinus; sed non est in Pall. aut verulit culti.

13. *scissam aletantur, labore?* At enim solum id est, ut me Siculi maxime velint: alterum illud, credo, obscurum est, a quo Verres minime se accusari velit. Equis umquam tam palam dehonore, tam vehementer de salute sua contendit, quam ille, atque illius amici, ut ne hæc mihi de latro detur? Sunt multa, quæ Verres in me esse arbitratur, quæ scilicet in te, Q. Cæcili, non esse: quæ cujusmodi in utroque nostrum sint, paulò post commemorabo. Nunc tantum id dicam, quod tacitus tu mihi assentiare: nullam rem in me esse, quam ille contemnat: nullam in te, quam pertimescat. Itaque magnus ille defensor, & 2 amicus ejus tibi Hortensius suffragatur, me oppugnat: apertè ab iudicibus petit, ut tu mihi anteponeas: & ait, hoc se honestè, sine ulla invidia, ac sine ulla offensione contendere. **NON ENIM**, inquit, illud peto, quod soleo, cum vehementius contendit, impetrare, reus ut absolvarur, non peto: sed ut ab hoc potius, quam ab illo accusetur, id peto. Da mihi hoc: concede, quod facile est, quod honestum, quod non invidiosum: quod cum dederis, sine ullo tuo periculo, sine infamia illud dederis. 24. ut is absolvarur, cujus ego causa laboro. Et ait idem, ut aliquis metus adjunctus sit ad gratiam: certos esse in consilio, quibus ostendi tabellas velit, id esse per facile, non enim singulos ferre sententias, sed universos constituere: certam unicuique tabellam dari *cera legitima*, non illa infami ac nefaria. Atque is non tam propter Verrem laborat, quam quòd eum minime res tota delectat, videt enim, si a pueris nobilibus, quos adhuc elusit: si a quadruplatoribus, quos non sine causa contempsit semper, ac pro nihilo putavit, accusandi voluntas ad viros fortes, spectatosque homines translata sit, 3 se in iudiciis dominari non posse. Huic ego homini jam ante denuntio, si à me causam hanc vos agi volueritis, rationem illi defendendi totam esse mutandam, & ita tamen mutandam, ut meliore, & honestiore conditione sit, quam qua ipse esse vult; ut imitari homines eos, quos ipse vidit amplissimos, L. Crassum, & M. Antonium: qui nihil se arbitrabantur ad iudicia, causasque amicorum, *præter fidem, & ingenium asserere oportere*. Nihil erit, quod, me agente, arbitretur iudicium sine magno multorum periculo 26. posse corrumpi. Ego in hoc iudicio mihi Siculorum causam receptam, populi R. susceptam esse arbitror: ut mihi non unus homo improbus opprimendus sit, id quod Siculi petiverunt: sed omnino *omnis improbitas*, id quod populus Rom. jamdiu flagitat, exstinguenda, atque delenda sit. In quo ego quid eniti, aut quid efficere possim, malo in aliorum spe relinquere, quam in oratione mea ponere. Tu vero, 27. Cæcili, quid potes? quo tempore, aut qua in re non modo specimen ceteris aliquod dedisti, sed tute tui periculum fecisti? In mentem tibi non venit, quid negotii sit causam publicam sustinere? vitam alterius totam explicare, atque eam non modo in animis iudicium, sed etiam in oculis conspectuque omnium exponere: sociorum salutem, commoda provinciarum, vim legum, gravitatum iudiciorum defendere? Cognosce ex me, quoniam hoc primum tempus discendi nactus es, quam multa esse oportet in eo, qui alterum accuset: ex quibus si unum aliquid in te cognoveris: ego jam tibi ipse isthuc, quod expetis, mea voluntate concedam. Primum integritatem, atque *innocentiam* singularem. **NIHIL EST** enim, quod minus ferendum sit, quam rationem ab altero vitæ rescere eum, qui non possit suæ reddere. 28. Hæc ego de te plura non dicam: unum illud credo omnes animadvertere, te adhuc ab nullis, nisi à Siculis, potuisse cognosci: Siculos hoc dicere, cum eidem sint irati, cui tu te inimicum esse dicis, sese tamen, te actore, ad iudicium

non affuturos. Quare negent, ex me non audies, hos patere id suspicari, quod necesse est. Illi quidem (ut est hominum genus nimis acutum, & suspiciolum) non te ex Sicilia literas in Verrem deportare velle arbitrantur: sed, cum iisdem literis illius prætura & tua quaestura consignata sit, asportare te velle ex Sicilia literas suspicantur. Deinde *accusatorem, firmiter, verumque esse oportet*. Eum ego si te putem cupere esse, facile intelligo esse non posse. Neque ea dico, quæ si dicam tamen infirmare non possis; te, antequam de Sicilia decesseris, in gratiam redisse cum Verre: Potamonem, scribam, & familiarem tuum, reventum esse à Verre in provincia, cum tu decederes: M. Cæcilium, fratrem tuum, lectissimum, atque ornatissimum adolescentem, non modò non adesse, neque tecum tuas injurias persequi: sed esse cum Verre: cum illo familiarissime, atque amicissime vivere. Sunt hæc, & alia in te *salvi accusatoris signa* permulta: quibus ego nunc non utor hoc dico, te, si maxime cupias, tamen verum accusatorem esse non posse. Video enim permulta esse crimina, quorum tibi societas 30. cum Verre ejusmodi est, ut ea in accusando attingere non audeas. Queritur Sicilia tota, C. Verren ab oratoribus, cum frumentum sibi in cellam imperavisset, & cum esset tritici modius **HS III** pro frumento in modios singulos, duodecim sestertios exegisse. Magnam crimen, ingens pecunia, furtum impudens, injuria non ferenda, ego hoc uno crimine illum condemnem necesse est. Tu Cæcili, quid facies? 31. utrum hoc tantum crimen prætermittes, an objicies? Si objicies, **INDE ALTERI CRIMINI** dabis, quod eodem tempore, in eadem provincia, tu ipse fecisti? audebis ita accusare alterum, ut quo minus tute condemnere, recusare non possis? Sin prætermittes: qualis erit ista tua accusatio, quæ, *domestici periculi metu*, certissimi, & maximi criminis non modo suspicionem, verum etiam mentionem ipsam pertimescat? Emtum est ex S. C. frumentum ab Siculis, prætere Verre, pro quo frumento pecunia omnis soluta non est. Grave est hoc crimen in Verrem: grave, me agente: te accusante, nullum eras enim tu quaestor: pecuniam publicam tu tractabas: ex qua, etiam si cuperet prætor, tamen nequa deductio feret, magna ex parte *tua potestas erat*. Hujus quoque igitur criminis, te accusante, mentio nulla fiet. Silebitur toto iudicio de maximis, & notissimis illius furtis & injuriis. Mihi crede, Cæcili, **NON POTEST** in accusando socios verè defendere is, qui cum reo criminoso societate conjunctus est. Mancipès à civitatibus pro frumento 33. pecuniam exegerunt. Quid? Hoc Verre prætor factum est solum? non: sed etiam quaestore Cæcilio. Quid igitur? daturus es huic crimini, quod & potuisti prohibere, ne fieret, & debuisti? an totum id relinques? Ergo id omnino Verres in iudicio suo non audiet, quod cum faciebat, quem admodum defensus esset, non reperiebat. Atque ego hæc, quæ in medio posita sunt, commemoro. Sunt alia magis occulta furtis: quæ ille, ut istius, credo, animos, atque impetus retardaret, cum quaestore suo benignissime communicavit. Hæc tu scis ad me esse delata: quæ si velim proferre, facile 34. omnes intelligent, vobis inter vos non modo voluntatem fuisse conjunctam, sed ne prædam quidem adhuc esse divisam. Quapropter si tibi 4. indicium postulas dari, quòd tecum una fecerit: concedo, si id lege permittitur. Sin autem de accusatione dicimus: concedas oportet iis, qui *nullo suo peccato impediuntur*, quo minus alterius peccata demonstrare possint. Ac vide, quantum interfuturum sit inter meam atque 35. que tuam accusationem. Ego etià quæ tu sine Verre commisisisti, Verri crimini daturus sum, quòd te non prohibuerit.

1. At enim solum id est, ut me Siculi etc.] Mire heic pararragodiatur Lambinus.

2. Amicus ejus tibi Hortensius suffragatur.] Vocem Hortensius, Cujaciano abesse indicavit Gulielmus; sed in Palatinis duobus hæret tamen, nem veruſtè cuius.

3. De in iudicio dominari non posse.] Cujacianus, iudicium dicitur dominari, sed non etiam et adherent aut Pall. aut olim impetis.

4. Inducium postulas dari.] Sic Alconius, explicatque, vulgata, iudicium, inegre.

rit, cum summam ipse haberet potestatem: tu contra, ne
 quæ ille quidem fecit, obijcies, ne qua ex parte conjunctus
 cum eo reperiri. Quid illa, Cæcili? contemnendane tibi
 videtur esse, sine quibus causâ sustineri, præsertim tanta,
 nullo modo potest? aliqua facultas agendi? aliqua dicen-
 di consuetudo? aliqua in foro, iudiciis, legibus aur ratio,
 36 aut exercitatio? Intellego, quàm scopuloso, difficilique in
 loco verfer. nam CVM OMNIS arrogantia odiosa est,
 rum illa ingenii, atque eloquentiæ, multo molestissima.
 Quamobrem nihil dico de meo ingenio, neque est quod
 possim dicere: neque, si esset, dicerem. aut enim id mihi
 latius est, quod est de me opinionis, quidquid est: aut, si id
 37 parum est: ego majus id commemorando facere non possim. De
 te, Cæcili, jam mehercule hoc extra hanc contentionem,
 certamenque nostrum familiariter tecum loquar. Tu ipse
 quemadmodum existimes, vide etiam atque etiam: & tu
 38 ate collige: & qui sis, & quid facere possis, considera. Putas-
 ne, te posse de maximis, acerbissimisque rebus, cum cau-
 sam sociorum, fortunasque provinciæ, jus populî R. gravi-
 tatem iudicii, legumque susceperis, tot res, tam graves,
 tam varias, voce, memoria, consilio, ingenio, sustinere? Pu-
 39 tasin, te posse, quæ C. Verres in quaestura, quæ in legatione,
 quæ in prætura, quæ Romæ, 2 quæ in Italia, quæ in
 Achaja, Asia, Pamphiliæque patrarit, ea, quemadmodum
 locis, temporibusque divisa sunt, sic criminibus, & ora-
 tione distingueri? 3 Putasne posse, id quod in ejusmodi
 reo maxime necessarium est, facere, ut, quæ ille libidino-
 se, quæ nefarie, quæ crudeliter fecerit, ea æquæ acerba, &
 indigna videantur esse in, qui nudient, atque illi visa sunt, qui
 39 suscipiunt? Magna sunt ea, quæ dico, mihi crede: noli
 hæc contemnere. dicenda, demonstranda, explicanda
 sunt omnia: causa non solum exponenda, sed etiam gravi-
 ter, copioseque agenda est. perficiendum est, 4 si quid age-
 re aut proficere vis, ut homines te non solum audiant, ve-
 rum etiam libenter studioseque audiant. In quo si te multum
 natura adjuvaret: si optimis à pueritia disciplinis, atque
 artibus studuisses, & in his elaborasses: si literas Græcas
 Athenis, non Lilybæi: Latinas Romæ, non in Sicilia, didi-
 cisses: tamen esset magnum, tantam causam, tam expecta-
 tam & diligentia consequi, & memoria complecti, &
 40 oratione exponere, & voce, & viribus sustinere. Fortasse
 dicēs, Quid? ergo hæc in te sunt omnia? utinam quidem
 essent: verum tamen ut esse possent, magno studio mihi à pue-
 ritia est elaboratum. Quod si ego hæc, propter magnitudi-
 nem rerum, ac difficultatem, assequi non potui, qui in
 omni vita nihil aliud egit quam longe tu te ab his rebus ab-
 esse arbitrate, quas non modò antea nunquam cogitasti,
 sed ne nunc quidem, cum in eas ingrederis, quæ, & quan-
 41 ta sint, suspicari potes? Ego, qui, sicut omnes sciunt,
 in foro, iudiciisque ita verfer, ut ejusdem ætatis aut nemo,
 aut pauci, pluris causas defenderint, & qui omne tempus,
 quod mihi ab amicorum negotiis datur, in his studiis, la-
 boribusque consumam, quo paratior ad usum forensis,
 promotiorque esse possim: tamen ita deos mihi velim pro-
 pitios, 5 ut, cum illius diei mihi venit in mentem, quo
 die, citato reo, mihi dicendum sit, non solum commoveor
 42 animo, sed etiam toto corpore perhorresco. Jam nunc mente,
 & cogitatione prospicio, quæ tum studia hominum, qui

concurfus futuri sint: quantam expectationem magna-
 do iudicii sit allatura: quantam auditorum multitudinem
 C. Verres infamia concitatura: quantam denique audien-
 tiam orationi meæ improbitas illius factura. Quæ cum cogi-
 to jam nunc timeo, quidnam pro offensione hominum,
 qui illi inimici, infensiq; sunt, & expectatione omnium, &
 magnitudine ferum dignum eloqui possim. Tu horum ni-
 hil metuis, nihil cogitas, nihil laboras: & si quid ex vetere
 aliqua oratione, JOVEN EGO OPTIMUM MAXIMUM:
 aut, VELLE M, SI FIERI POTUISSET, JUDICES: aut ali-
 quid ejusmodi, ediscere potueris, præclare te paratum in
 iudicium venturum arbitraris. Ac, si tibi nemo responsurus
 esset, tamen ipsam causam, ut ego arbitror, demonstrare non
 posses. Nunc ne illud quidem cogitas, tibi cum homine di-
 43 fertissimo, & ad dicendum paratissimo, futurum esse cer-
 tamen: quicum modò differendum, modò omni ratione
 pugnandum, certandumque sit? Cujus ego ingenium ita
 laudo, ut non pertimescam: ita probo, ut me ab eo dele-
 ctari facilius, quam decipi putem posse. Numquam ille me
 opprimeret consilio: numquam ullo artificio perverteret. num-
 quam ingenio me suo labefactere, atque infirmare conabi-
 tur: 6 novi omnes hominis petitiones, rationesque dicen-
 di: sæpe in iisdem, sæpe in contrariis causis versari sumus.
 Ita contra me ille dicit, quamvis sit ingeniosus, ut nonnul-
 lum etiam de suo ingenio iudicium fieri arbitretur. Te
 44 verò, Cæcili, quemadmodum sit elusurus, quàm omni ra-
 tione jactaturus, videre jam video: quoties ille tibi pote-
 statem, optionemque facturus sit, ut eligas utrum velis,
 factum esse, necne: verum esse, an falsum: utram dixeris,
 id contra te futurum. Qui tibi ætus, qui error, quæ tene-
 bræ, dii immortales, erunt, homini minime malo? Quid, cum
 accusationis tuæ membra dividere cœperit, & in digitis
 suis singulas partes causæ dividere? Quid, cum unum-
 quodque transigere, expedire, absolvere? Ipse profectò
 metuere incipies, ne innocenti periculum facefferis. Quid,
 cum commiserari, conqueri, & ex illius invidia deonerare
 aliquid, & in te trajicere cœperit? 7 commemorare questio-
 nis cum prætoris necessitudinem constitutam? morem majorum
 7 sortis religionem? Poterisne ejus 7 orationis subire
 invidiam? Vide modò: etiam atque etiam considera, mihi
 enim videtur periculum fore; ne ille non modò verbis te
 obruat, sed gestu ipso, ac motu corporis præstringat aciem
 ingenii tui, teque ab institutis tuis, cogitationibusque ab-
 ducat. Atque hujuscæ rei iudicium jam continuo video fu-
 47 turum. Si enim mihi hodie respondere ad hæc, quæ dico,
 potueris: si ab isto libro, quem tibi magister ludi, nescio
 qui ex alienis orationibus composuit, verbo uno disces-
 seris: posse te & illi quoque iudicio non deesse, & causæ
 atque officio tuo satisficere arbitror. Sin mecum in hac
 48 prosecutione nihil fueris: quem te in ipsa pugna, cum acerrimo
 adversario fore putemus? Esto: 9 ipse nihil est, nihil po-
 test: at venit paratus cum subscriptoribus exercitatis, &
 disertis. Est tamen hoc aliquid: tamen non est satis. OM-
 NIBVS enim rebus is, qui princeps in agendo est, ornatis-
 simus, & paratissimus esse debet. Verum tamen L. Apulejum
 esse video proximum subscriptorem, hominem non ætate,
 sed usu forensis, atque exercitatione tironem. Deinde (ut opi-
 49 nor) 10 habet Allienum, hunc tamen à subcellis: qui,
 quid

1. Putasne posse de maximis.] Pædianus, Patavianus.
 2. Quæ in Italia, quæ in Achaja, &c. patrarit &c.] Lipsius lib. II. Varior. cap. 25. tentat, quæ in Sicilia &c. quem ætelit Hotomanus lib. IX. observat. cap. 11. si ceterum illud patrarit restat in solis ead. veto. ejus loco est patrarit in Cujac. & Pall. voce tamen minus efficaci.
 3. Putasne posse id quod in ejusmodi.] Antiquitas eorum non agnoscunt vulgatum pronomen te, neque habent Pall. aut Cujac. qui ultimis prætoris, referunt, id quod vel in.
 4. Si quid agere aut proficere.] Ita Cujacianus, & editio Lambini. nostri accedunt publicæ, proficere.
 5. Ut cum illius diei mihi venit in mentem.] Est ab Afonio. nam

Hotomani vett. item Pall. & Cujac. item ead. præfæ, imò & Donatus in Hayram & Priscianus libro XIII. illius temporis, quod placuit Hotomano.
 6. Novi omnes hominis petitiones.] Mallet Hotomanus partitionem. malè, & contra ead. atque membranæ.
 7. Commemorare questionem cum prætoris necessitudinem constitutam.] Pall. sec. non habet illud constitutam; & sine eo certe sensus constat.
 8. Orationis subire invidiam.] Ita Pall. ita Cujac. ita ead. primæ. Afconius tamen legit, invidia.
 9. Ipse nihil est, nihil potest.] Gualtelmus maluit, ipse nihil est.
 10. Habet Allienum.] Pall. sed & Cujacianus, Allienum, quod monete voluit tantum.

quid in dicendo posset, numquam satis attendi in clamando quidem video eum esse bene robustum, atque exercitatum. in hoc spes tua sunt omnes. hic, si tu eris actor constitutus, totum iudicium sustinebit. Ac ne is quidem tantum contendit in dicendo, quantum potest: sed *consules laudi*, & exultationi tuae: & ex eo, quod ipse potest in dicendo, aliquantum remittet, ut tu tamen aliquid esse videare. Ut in auctoribus Graecis fieri videmus: saepe illum, qui est secundarum, aut tertiarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum summmittere, ut ille princeps quam maximè excellat: sic faciet Allienus: tibi serviet, tibi leniamabitur: minus aliquanto contendet, quam potest. Jam hoc considerate, cuiusmodi accusatoris in tanto iudicio simus habituri: cum & ipse Allienus ex ea facultate, si quam habet, aliquantum detrahitur sit: & Caecilius tum denique se aliquid futurum putet, si Allienus minus vehemens fuerit, & sibi primas in dicendo partes concesserit. Quartum quem sit habiturus, non video, nisi quem forte ex illo grege oratorum, qui subscriptionem sibi postularunt, cuiuscumque vos delationem dedissetis. Ex quibus alienissimis hominibus, ita paratus venis, ut tibi hospes aliquis sit recipiendus. Quibus ego non sum tantum honorem habiturus, ut ad ea, quae dixerint, certo loco, aut singulatum unicuique respondeam. sic breviter, quoniam non consulto, sed de populo subscriptor addatur? vobis autem tanta inopia reorum est, ut mihi causam praesumere conemini potius, quam aliquos à columina Moenia vestri ordinis reos reperiat? *Custodem*, inquit, Tullio me apponite. Quid? mihi quam multis custodibus opus erit, si te semel ad meas captas admisero? qui non solum, ne quid enunties, sed etiam ne quid auteras, custodiendus sis. Sed de isto custodè toto sic vobis brevissimè respondebo: non esse hos tales viros commissuros, ut ad causam tantam, à se susceptam, mihi creditam, quisquam subscriptor, me invito, adspirare possit. Etenim *fides* mea custodem repudiat, *diligentia* speculatorem reformidat. Verum, ut ad te, Caecili, redeam, quam multa te deficiant, vides: quam multa sint in te, quae reus nocens in accusatore suo cupiat esse, profectò jam intelligis. Quid ad haec dici potest? non enim quero, quid tu dicturus sis, video mihi non te, sed hunc librum esse respondurum, quem *mnitor* tuus hic tenet: qui, si te rectè monere volet, suadebit tibi, ut hinc discedas, neque mihi verbum ullum respondeas. Quid enim dices? an id, quod dicitur, injuriam tibi fecisse Verrem? Arbitror, neque enim esset verisimile, cum omnibus Siculis faceret injurias, te ille unum *eximium*, cui consuleret, fuisse. Sed ceteri Siculi ultorem suarum injuriarum invenerunt: tu, dum tuas injurias per te, id quod non potes, persequi conaris, id agis, ut ceterorum quoque injuriam sint impunita, atque inulta: & hoc te praeterit, non id solum spectari solere, qui debeat, sed etiam illud, qui postea *valesci*. in quo utrumque sit, eum superiorem esse, in quo alterum, in eo non, quid is velit, sed quid facere possit, quaeri solere. Quod si ei potissimum censeres permitti oportere accusandi potestatem, cui maximam C. Verres injuriam fecerit: utrum tandem censeres hoc iudices gravius ferre oportere, te ab illo esse laesum, an provinciam Siciliam esse vexatam, ac perditam? Opinor, concedis, multo hoc & esse gravius, & ab omnibus ferri gravius

oportere. Concede igitur, ut tibi anteponatur in accusando provincia. nam provincia accusat, cum is agit causam, quem sibi illa defensorem sui juris, ultorem injuriarum, actorem causae totius adoptavit. At eam tibi C. Verres fecit injuriam, quae ceterorum quoque animos posset *aliene incommodo commovere*. Minimè nam id quoque ad rem pertinere arbitror, qualis injuria dicatur: quae causa inimicitiarum proferatur. Cognoscite ex me, nam ipse eam profectò, nisi planè nihil sapit, numquam proferet. Agonis est quaedam, Lilybetana, liberta Veneris Erycinae: quae mulier ante hunc quaestorem, copiosa planè, & locuples fuit. Ab hac praefectus Antonii quidam symphoniacos servos abducebat per injuriam, quibus se in classe uti velle dicebat. Tum illa, ut mos in Sicilia est omnium Veneriorum, & eorum, qui à Venere se liberaverunt, ut praefectò illi religionem Veneris, nomenque abisceret, dixit & se, & omnia sua, Veneris esse. Ubi hoc quaestori Caecilio, viro optimo, & homini æquissimo, nuntiatum est: vocari ad Agonidem jubet: iudicium dat statim, si *PARERET*, eam, se, & sua Veneris esse dixisse. iudicant recuperatores id, quod necesse erat. neque enim erat cuiquam dubium, quin illa dixisset. Iste in possessionem bonorum mulieris mittit: ipsam Veneri in servitutem adjudicat: deinde bona vendit: pecuniam redigit. Ita, dum pauca mancipia, Veneris nomine, Agonis, ac religione, retinere vult, *fortunas omnes, libertatemque suam ipsius injuria perdidit*. Lilybæum Verres venit postea: rem cognoscit: factum improbat: cogit quaestorem suum, pecuniam, quam ex Agonidis bonis redigisset, eam mulierem omnem annumerare, & reddere. Est adhuc, id quod vos omnes admirari video, non Verres, sed Q. Murius. Quid enim facere potuit elegantius ad *hominum exultationem*? æquius ad levandam mulieris calamitatem? vehementius ad quaestoris libidinem coëccendam? Summè hæc omnia mihi videntur esse laudanda. Sed repente è vestigio, ex homine, tanquam aliquo *Circo posulo*, factus est Verres. redit ad se, atque ad mores suos. nam ex illa pecunia magna partem ad se vertit: mulierem reddidit quantum visum est. Hic tu, si laesum te à Verre esse dices: patiar, & concedam. si injuriam tibi factam quereris: defendam, & negabo. Deinde de injuria, quae tibi facta sit, neminem nostrum *graviorum vindicem esse oportere*, quam te ipsum, cui facta dicitur. Si tu cum illo postea in gratiam redisti: si domi illius aliquoties fuisti: si ille apud te postea cenavit: utrum te perfidiosum, an prævaricatorem existimari mavis? video esse necesse alterutrum. Sed ego tecum in eo non pugnabo, quo minus, utrum velis, eligas. Quid, si ne injuria quidem, quae tibi ab illo facta sit, causa remanet? quid habes, quod possis dicere, quam obrem non modò mihi, sed cuiquam anteponare? nisi forte illud, quod dicturum te esse audio, *quaestorem illius fuisse*. Quae causa gravis esset, si certares mecum, uter nostrum illi amicior esse deberet. In contentione suscipiendarum inimicitiarum, ridiculum est putare, causam necessitudinis ad inferendum periculum justam videri oportere. Etenim, si plurimas à tuo prætoris injurias accepisses: tamen eas *serendo*, majorem laudem, quam *alecendo*, mererere, cum verò nullum illius in vita rectius factum sit, quam id, quod tu injuriam appellas: hi statuent, hanc causam, quam ne in alio quidem probarent, in te justam ad necessitudinem violandam videri? qui si summam injuriam ab illo accepisti, tamen quoniam quaestor ejus fuisti, non potes eum sine ulla vituperatione

1. Ut tu *lanen*.] Indicat Horomarus, omnes libros habere tandem. ac aliud est de Pall. nostris, de C. Cajaciano. editio anni CCCCLXXXIII habet *lanen*.
2. *si sibi primas*.] Est ab Horomano. nostris enim & olim impressi & *sibi primas*.
3. *Ex illis grege oratorum*.] Cajacius ponendum duxit *inter oratores*.

4. *Ubi hoc quaestori Caecilio*.] Antonius Augustinus tenet, ubi hoc C. Caecilio, consule nota *Arini*.
5. *Sed repente è vestigio*.] Gul'elminus illud *repente* habebat pro interprecamento sequentis. agr. *osci* tamen Lulius Rufinianus.
6. *Magnam partem ad se vertit*.] Neotericæ edd. *veritit*. sed alterum est in nostris *mittitibus*. Lambinus *mallos*. *averitit*, ego *veritit*.

ione accusare. si verò nulla tibi facta est injuria, sine scelere eum accusare non potes. Quare cum incertum sit de injuria, quemquam esse horum putas, qui non malit, te sine vituperatione, quam cum scelere, discedere?

61. At vide, quid differat inter meam opinionem, ac tuam. Tu, cum omnibus rebus inferior sis, hac una in re mihi anteferi putas oportere, quòd quaestor illius fueris. ego, si superior ceteris rebus esses, hanc unam ob causam te accusatorem repudiari putarem oportere. Sic enim à majoribus nostris accepimus, *prætorum quaestori suo parentis loco esse oportere*: nullam neque justiorum, neque graviorum causam necessitudinis posse reperiri, quam conjunctionem fortis, quam provinciarum, quam officii, quam publicam muneris societatem. Quamobrem si jure eum possis accusare, tamen, cum is tibi parentis numero fuisset, id *pro facere* non posses. cum verò neque injuriam accepisset, & praetori tuo periculum crees: fatearis necesse est, te illi injustum, impiumque bellum inferre conari. Etenim ista quaestura ad eam rem valet, ut elaborandum tibi in ratione reddenda sit, quamobrem, qui quaestor ejus fueris, accuses, non, ut ob eam ipsam causam postulandum sit, ut tibi potissimum accusatio detur. Neque fere umquam venit in contentionem de accusando, qui quaestor fuisset, *quin repudiaretur*. Itaque neque L. Philoni in C. Servilium nominis deferendi potestas est data, neque M. Aurelio Scauro in L. Flaccum, neque Cn. Pompejo in T. Albucium: quorum nemo propter indignitatem repudiatus est: sed ne libido violanda necessitudinis, auctoritate iudicium comprobaretur. Atque ille Cn. Pompejus ita cum C. Julio contendit, ut tu mecum. Quaestor enim Albucii fuerat, ut tu Verris. Julius hoc secum auctoritatis ad accusandum afferebat, quòd, ut hoc tempore nos ab Siculis, sic tum ille ab Sardis rogatus, ad causam accesserat. Semper hæc causa plurimum valuit: semper hæc ratio accusandi fuit honestissima, *pro sociis, pro salute provinciarum, pro exterarum nationum commodis inimicitias suscipere*: ad periculum accedere, operam, studium, laborem interponere.

64. Etenim si probabilis est eorum causa, qui *injurias suas persequi* volunt: qua in re dolori suo, non reip. commodis serviunt: quanto illa causa honestior, quæ non solum probabilis videri, sed etiam *grata* esse debet, nulla privata accepta injuria, sociorum, atque amicorum populi R. dolore atque injuriis commoveri? Nuper eum in P. Gabinium vir fortissimus, & innocentissimus L. Piso delationem nominis postularat, & contra Q. Cæcilius peteret: isq; se veteres inimicitias jam diu susceptas persequi diceret: eum auctoritas, & dignitas Pisonis valebat plurimum, tum illa erat causa justissima, quòd eum sibi

65. Achæi patronum adoptarunt. Etenim cum lex ipsa de pecuniis repetundis, sociorum, atque amicorum populi R. causa parata sit: iniquum est, non eum legis, judicique actorem idoneum maximè putari, quem actorem causæ suæ socii, defensoremque fortunarum suarum potissimum esse voluerunt. An, quod ad commemorandum est honestius, id ad probandum non multo videri debet æquius? Ultra igitur est splendidior: utra illustrior commemoratio: accusavi eum, cui quaestor fueram: qui cum me socius, consuetudoque majorum, qui cum me deorum, hominumque judicium conjunxerat: an, accusavi rogatu sociorum, atque amicorum? delectus sum ab universa provincia, qui ejus iura, fortunasque defenderem? Dubitare quisquam potest, quin honestius sit, eorum causa, apud quos quaestor fueris, quam eum, cujus quaestor fueris ac-

cusare? Clarissimi viri nostræ civitatis, temporibus optimis, hoc sibi amplissimum, pulcherrimumque ducebant, ab hostibus, clientibusque suis, ab exteris nationibus, quæ in amicitiam populi R. ditonemque essent, injurias propulsa, eorumque fortunas defendere. M. Catonem illum, sapientem, clarissimum virum, & prudentissimum, cum multis graves inimicitias gessisse accepimus propter Hispanorum, apud quos contul fuerat, injurias, nuper Cn. Domitium scimus & Decimo Silano diem dixisse propter unius hominis Egritometri, paterni amici, atque hospitii injurias. Neque enim magis animos hominum nocentium res umquam ulla commovit, quam hæc majorum consuetudo, longo intervallo repetita, ac relata: sociorum querimoniarum delata ad hominem non inertissimum: suscepta ab eo, qui videbatur eorum fortunas fide, diligentiaque sua posse defendere. Hoc timent homines: hoc laborant: hoc institui, atque adeò institutum referri, ac renovari moleste ferunt, putant fore, uti, si paulatim hæc consuetudo serpere, ac prodire cœperit: per homines honestissimos, virosque fortissimos, non imperitos a dolescentulos, aut illiusmodi quadruplatores, leges, judiciaq; administrarentur. Cujus consuetudinis, atque instituti patres, majoresque nostros non *pauebat* tum, cum P. Lentulus, is, qui princeps senatus fuit, accusabat M. Aquilium, subscriptore C. Rutilio Ruffo: aut cum P. Africanus, homo virtute, fortuna, gloria, rebus gestis amplissimus, postea quam bis consul, & censor fuerat, L. Coctam in judicium vocabat. Jure tum forebat populi R. nomen: jure auctoritas hujus imperii, civitatisque majestas, gravis habebatur. nemo mirabatur in Africano illo, quod in me nunc, homine parvis opibus, ac facultatibus prædito, *simulans sese mirari, cum moleste ferant*. Quis sibi iste vult? accusatio remane se existimari, qui antea defendere conlueverat: nunc præsertim, ea jam ætate, cum ædilitatem petat? Ego verò ætatis non modò meæ, sed multo etiam superioris & honoris amplissimi puto esse, & accusare improbi: & milites, calamitososque defendere. Et profectò aut hoc remedium est agrox, ac propè desperata reip. judicisque corruptis, ac contaminatis paucorum vitio, ac turpitudine, homines ad legum defensionem, judiciorumque auctoritatem, quam honestissimos, & integerrimos, diligentissimosque accedere: aut, si ne hoc quidem prodesse poterit, profectò nulla unquam medicina his tot incommodis reperietur. Nulla salve reip. major est, quam eos, qui alterum accusant, non minus de laude, de honore, de fama sua, quam illos, qui accusantur, de capite, ac fortunis suis pertimescere. Itaque semper ii diligentissimè, laboriosissimeque accusantur, qui se ipsos in discrimen existimationis venire arbitrantur. Quamobrem hoc statuere, judices debetis, Q. Cæcilius, de quo nulla unquam opinio fuerit, nullaque in hoc ipso judicio expectatio futura sit: qui neque, ut antè *collectam famam conservet*, neque uti reliqui temporis spem confirmet, laborat: non nimis hanc causam severè, non nimis accuratè, non nimis diligenter acturum. habet enim nihil, quod in offensione deperdat. ut turpissimè, flagitiosissimeque discedat, nihil de suis veteribus ornamentis requirit. A nobis multos *obfides* habet. 72. populus Rom. quos ut incolumis conservare, tueri, confirmare, ac recuperare possimus, omni ratione erit dimicandum. habet honorem, quem petimus: habet spem, quam propositam nobis habemus: habet existimationem, multo sudore, labore, vigiliisque collectam: ut, si in hac causa nostrum officium, ac diligentiam probaverimus, hæc, quæ

1. In T. Albucium. Vetus noster legit ex libris & lapidibus vestitis, T. Albucium, amplecterer & ipse, nisi contra iret omnia editio antiqua
 2. Decimo Silano. Sic omnibus litteris totis monumentarum nostrarum.

rum. hoc se ferè dicitur M. Silano, & conjectura Hotomani; cui nulla etiam faver editio antiquior.
 3. Aquilii fratris. Et à tribu nostris m. coli ferè retrò administraverunt; præter Victorianam.

quæ dixi, retinere, per populum Rom. incolumia, ac salva
possimus: si tantulum offensum, titubatamque sit: ut ea,
quæ singularim, ac diu collecta sunt, uno tempore universa per-
73 *damus.* Quapropter iudices, vestrum est deligere, quem ex-
istimetis facillimè posse magnitudinem causæ ac iudicii su-

stinere, fide, diligentia, consilio, auctoritate. Vos si mihi Q.
Cæcilium anteposueritis, ego me dignitate superatum non
arbitror: populus Rom. ne tam honestam, tam severam,
diligentemque accusationem neque vobis placuisse, neque
ordini vestro placere arbitretur, providete.

P R O O E M I V M,

S E V

P R I N C I P I V M

P R I M Æ A C T I O N I S

I N

C. V E R R E M.

O R A T I O Q V I N T A.

S Y N O P S I S.

*Exhortatio est ad Iudices, ut severe iudcent. Epitoma ac quasi Isagoge eorum qua post
dicenda sunt à Cicerone.*

VoD erat optandum maximè, iudices, &
quod unum ad invidiam vestri ordinis,
infamiamque; iudiciorum sedandam, ma-
ximè pertinebat; id non humano consi-
lio, sed propè divinitus datum, atque
oblatum vobis summo reip. tempore vi-
detur. Invetravit enim jam opinio per-
niciosa reip. vobisque periculosa: quæ non modo Romæ,
sed & apud exteras nationes, omnium sermone perere-
bruit, his iudiciis, quæ nunc sint, PECVNIOSVM HOMI-
NEM QUAMVIS SIT NOCENS, NEMINEM POSSE DA-

2. MNARI. Nunc in ipso discrimine ordinis, iudiciorumque
vestrorum, cum sint parati, qui concionibus, & legib. hanc
invidiam senatus inflammare conentur, reus in iudicium
adductus est, C. Verres, homo vita atque factis, omnium iam
opinio damnatus: pecuniæ magnitudine, sua spe, ac prædi-
catione, absolutus. Huic ego causæ, iudices, cum summa
voluntate, & expectatione populi R. actor accessi, non ut
augerem invidiam ordinis, sed ut infamiam communi succur-
terem, adduxi enim hominem, in quo reconciliare existi-
mationem iudiciorum amissam, redire in gratiam cum po-
pulo R. satisfacere exteris nationibus possitis: depecula-
torem aratri, vexatorem Afrix, atque Pamphiliæ, prædonem
7. juris urbani, labem atque perniciem provinciæ Siciliæ. De
quo si vos severe, religioseque iudicaveritis: auctoritas ea,
quæ in vobis remanere debet, hærebit. sin istius ingentes
divitiæ iudiciorum religionem, veritatemque perfrigerint:
ego hoc tamen assequar, ut iudicium potius reip. 1. quam
aut reus iudicibus, aut accusator reo defuisse videatur. E-
quidem, ut de me confitear, iudices, cum multæ mihi à C.

Verre insidiæ terra marique factæ sint, quas partim mea
diligentia devitarim, partim amicorum studio, officioque
repulerim: numquam tamen neque tantum periculum mihi
adire visus sum, neque tantopere pertimui, ut nunc in ipso
iudicio. Neque tantum me expectatio accusationis meæ, 4.
concursumque tanta multitudinis, quibus ego rebus vehe-
mentissimè perturbor, commovet, quantum istius insidiæ
nefarix, quas uno tempore 2. mihi, vobis, M. Glabroni
prætori, sociis, exteris nationibus, ordini, nomini deni-
que senatorio facere conatur. qui ita dicitur, iis esse me-
tuendum, qui, quod ipsi solis satini esset, surripissent: se tantum
rapuisse, ut id multa satis esse possit, nihil esse tam sanctum, quod
non violari: nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia
possit. Quod si, quàm audaç est ad conandum, tam esset 5.
obscurus in agendo: fortasse aliqua in re nos aliquando fe-
felliisset. verum hoc adhuc percommode cadit, quod cum
incredibili ejus audacia singularis stultitia conjuncta est.
Nam ut apertus in corripiendis pecuniis fuit, sic in spe cor-
rumpendi iudicii perspicua sua consilia, conatusque omni-
bus fecit. Semel ait se in vita pertimuisse: tum, cum pri-
mum reus à me factus sit: quod, cum è provincia recens es-
set, invidiaque & infamia non recenti, sed veterè, ac diu-
turna flagraret, tum ad iudicium corrupendum tempus
alienum offenderet. Itaque cum ego diem in Siciliam inqui- 6.
rendi perexiguam postulavissem, invenit iste qui sibi in
Achajam biduo breviorè diem postularet: non ut idem
conficeret diligentia, & industria sua, quod ego meo labo-
re, & vigiliis consecutus sum. Etenim ille Achaicus in-
quisitor, ne Brundisium quidem pervenit: ego Siciliam to-
tam quinquaginta diebus sic obii, ut omnium populorum,
R
priva-

1. *Quam autem iudicibus.* Ambo Pall. iudicibus, neque aliter ultimæ
antiquitatis editiones. & videtur minus invidiosum.

2. *Mihi, vobis, M. Glabroni.* Idem non agnoscant illud *vobis*, ne-
que conspiciatur in primis edd. & nescio sanè an sit à bona manu.